

ВІДКРИТЕ ОСВІТНЄ Е-СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Збірник наукових праць

У рамках міжнародного проекту IRNet

OPEN EDUCATIONAL E-ENVIRONMENT OF MODERN UNIVERSITY

Collected Scientific Works

Within the framework
of the international project IRNET

Київ – 2015

УДК 378.4:004(082)

ББК 74.58я43

В42

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 12 від 26 листопада 2015 р.)

За загальною редакцією

Морзе Н.В., проректора з інформатизації навчально-наукової
та управлінської діяльності, доктора педагогічних наук, професора,
члена-кореспондента НАПН України

Редакційна колегія:

Морзе Н.В., проректор з інформатизації навчально-наукової
та управлінської діяльності Київського університету імені Бориса
Грінченка, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент
НАПН України; *Махачашвілі Р.К.*, завідувач кафедри романської філології
та порівняльно-типологічного мовознавства Київського університету
імені Бориса Грінченка, доктор філологічних наук, доцент; *Буйницька О.П.*,
завідувач науково-дослідної лабораторії інформатизації освіти Київського
університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент.

Рецензенти:

Жильцов О.Б., проректор з науково-методичної та навчальної роботи
Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат
педагогічних наук, доцент.

Смірнова-Трибульська Є.М., завідувач кафедри гуманітарної освіти
та наук педагогічної підтримки Сілезького університету (Польща),
професор, доктор габілітований, координатор проекту IRNet.

Видання підготовлене до друку в НМЦ видавничої діяльності
Київського університету імені Бориса Грінченка

Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету : зб.

наук. праць / [редкол: Н.В. Морзе, Р.К. Махачашвілі, О.П. Буйницька;
В42 за заг. ред. Н.В. Морзе] ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. — К. : Київ. ун-т
ім. Б. Грінченка, 2015. — 424 с.

ISBN 978-617-658-018-8

УДК 378.4:004(082)

ББК 74.58я43

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015
ISBN 978-617-658-018-8 © Автори публікацій, 2015

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	7
Болілій Василь Олександрович, Копотій Вікторія Володимирівна ВІКІ-ПОРТАЛ ЯК СКЛАДОВА ВІДКРИТОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	12
Бучинська Дар'я Леонідівна ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕО В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ — ПОТРЕБА СЬОГОДЕННЯ	30
Воротникова Ірина Павлівна УПРОВАДЖЕННЯ Е-НАВЧАННЯ В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ	40
Захар Ольга Германівна ІК-КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ	48
Іванов Сергій Аркадійович МЕДІЙНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАБУТТЯ ЗНАНЬ У ДИСКУРСІ ФІЛОСОФІЇ КОНСТРУКТИВІЗМУ	66
Касаткін Дмитро Юрійович, Касаткіна Ольга Михайлівна ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СПЕЦИФІЧНИХ ДИДАКТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ У КОМП'ЮТЕРНО-ОРІЄНТОВАНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	77
Кушнір Наталія Олександрівна, Валько Наталія Валеріївна ГНУЧІСТЬ ІКТ-ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПІД ВПЛИВОМ ШВИДКИХ ЗМІН ЦИФРОВОГО СВІТУ	88
Морзе Наталія Вікторівна, Варченко-Троценко Лілія Олександрівна ВИКОРИСТАННЯ ВІКІ-ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	101
Петрович Сергій Драганович ДОСЛІДЖЕННЯ ТРЕНДУ «ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ» У КОЛЕДЖІ	117

Седов Віктор Євгенович

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
ЯК КАТАЛІЗАТОР ЗМІН КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА 128

Сороко Наталія Володимирівна

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ (ДОСВІД ЕСТОНІЇ) 142

Степура Іван Сергійович

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ
OPEN CONFERENCE SYSTEMS ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ
САЙТУ OPENEDU.KUBG.EDU.UA 154

Тихонова Тетяна Валентинівна

ДИДАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ «ІНФОРМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ»
ТА «ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА» 164

Тютюнник Анастасія Володимирівна

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА SOFT SKILLS
В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ 180

ВСТУПНЕ СЛОВО

Рух сучасного суспільства до інформаційного, відкритого знаходить природне відображення в освіті, яка є дзеркалом соціальних та інших відносин, що об'єктивно існують у суспільстві. Однією з нових форм на цьому етапі розвитку суспільства є відкрита освіта, яка передбачає всебічне і максимальне використання нових інформаційних і педагогічних технологій навчання. Це обумовлено ще і тим, що класичні форми отримання освіти в тій чи іншій мірі переживають кризу у всіх країнах світу:

- нездатність забезпечити всім бажаючим можливість отримання необхідної освіти (територіальність);
- відставання отримуваних знань від рівня розвитку знань і технологій (консерватизм);
- низька адаптивність систем освіти до різних соціально-економічних умов (інерційність);
- специфічність освіти, одержуваної в окремому навчальному закладі (локальність);
- не весь перелік спеціальностей може бути наданий регіональними вузами тим, хто бажає навчатися на конкретній території (обмеженість).

Система відкритої освіти націлена, головним чином, на вирішення наступних проблем:

- організація такого доступу до освіти, який би задовольняв освітні потреби людей в ХХІ ст. (освіта повинна бути доступною з раннього дитинства протягом усього життя людини);
- забезпечення рівності доступу до освіти для всіх людей на всіх рівнях освіти;
- підвищення якості освіти та досягнення її відповідності запитам суспільства;
- різке підвищення ефективності, продуктивності освітньої системи.

Основна ознака відкритої освітньої системи — це те, що вона менш жорстко регламентована в порівнянні з «традиційною». У зв'язку з цим можна виділити такі аспекти розуміння відкритості в освіті.

1. Менш жорсткий регламент по відношенню до вхідних характеристик тих, хто навчається: не регламентується вік вступника,

його соціально-професійний статус, громадянство, територія проживання, вхідний освітній ценз; прийом здійснюється в будь-який момент навчального циклу тощо. Прикладом такого освітнього закладу є вечірні, або «відкриті», школи. Найбільшу ж відкритість стосовно вхідних характеристик вступників проявляють установи дистанційного навчання.

2. Це з необхідністю вимагає побудови гнучкої технологічної освітньої системи, яка також стає відкритою, що виражається у свободі переходу з форми навчання у форму вибору дисциплін, індивідуалізації цілей і змісту навчання, форм контролю тощо. Усе це в кінцевому підсумку веде до побудови індивідуальних освітніх маршрутів і до дистанційних форм навчання. Цей бік відкритості в найбільшій мірі можна реалізувати в установах додаткової професійної освіти.

3. Системно-синергетичний погляд на освіту веде до такого розуміння відкритості, при якому освітня система «відкрита» у зовнішнє середовище, тобто обмінюється з ним різноманітними ресурсами: інформаційними, людськими, матеріальними. Відкритість змісту навчання (інформаційний ресурс) проявляється: у проектуванні освітніх програм з урахуванням найсучасніших уявлень про предмет навчання; у створенні дидактичних і методичних умов; в оперативному виході (при необхідності) за рамки змістового стандарту, навчальної програми, змістового плану заняття (наприклад, інтернет-пошук і використання отриманої інформації безпосередньо в ході заняття). Освітня система обмінюється із зовнішнім середовищем людськими ресурсами, якщо практикуються запрошення в якості викладачів-практиків науковців, громадських діячів. Освітня система може обмінюватися з середовищем також матеріально-технічними ресурсами (використання обладнання, будівель, приміщень зовнішніх організацій; виїзні, польові та ін. заняття). Основний потік обміну ресурсами спрямований із зовнішнього середовища в освітню систему; зворотний же потік в певних обсягах можливий лише в системах вищої і післядипломної освіти, коли ті, хто навчається, реально впливають на зовнішнє середовище вже у процесі навчання: цей бік «відкритості» можна називати соціально-педагогічною взаємодією.

4. Синергетична відкритість освітньої системи передбачає постійну незавершеність її становлення. Це означає, що система

постійно відкрита для (само) розвитку і для подальшої взаємодії із зовнішнім середовищем. Загальні контури розвитку зазвичай плануються управляючою підсистемою освітнього закладу, а реалізуються всіма суб'єктами навчання у ході освітнього процесу. Передумови саморозвитку освітньої системи створюються в повсякденній діяльності викладачів і студентів. Відкрита управлінська підсистема (до якої входять не лише адміністратори, а й, у загальному випадку, — всі суб'єкти) веде моніторинг цих передумов і цілеспрямовано розвиває їх до досягнення точок біфуркації, при цьому намагаючись мінімізувати можливі ризики непередбачуваного та / або некерованого розвитку. Ризики саморозвитку (позитивного зворотного зв'язку), з погляду системної відкритості, до деякої міри виправдані, бо в ситуаціях невизначеності розвиваються творчі здібності всіх суб'єктів навчання освітнього процесу.

5. Відкритість розглядається як «прозорість» освітньої системи, що означає: розуміння всіма суб'єктами освітнього процесу цілей, завдань, цінностей, технологій, педагогічних впливів; участь усіх суб'єктів у проектуванні і регулюванні освітньої системи; певну підзвітність освітньої установи внутрішнім і зовнішнім суб'єктам. У цьому розумінні суттєвим кроком до відкритості є розміщення поточної інформації про хід навчального процесу на Інтернет-сайтах освітніх установ у відкритому чи авторизованому доступі (програми, навчальні плани, електронні журнали, домашні завдання тощо).

6. Відкритість освіти розглядається як відображення відкритості суспільства: толерантності, готовності людей до діалогу культур, позицій, ідей тощо. Це передбачає серйозне і цілеспрямоване навчання основам національних, релігійних та соціальних культур, полікультуралізму, напрацюванню усвідомлених поглядів на процеси глобалізації суспільства.

7. Ставиться дуже цікава проблема «відкритого виховання». Тут мається на увазі виховання із залученням віддалених розвивально-виховних ресурсів, насамперед загальнодоступних («відкритих») ресурсів мережі Інтернет. В Інтернеті (поряд із марним і «шкідливим» змістом) накопичуються високоякісні культурні, наукові, освітні, професійні, цивільні, сімейно-побутові ресурси, а також існує можливість організації діяльності користувача цих ресурсів як за допомогою слова, так і предметними справами.

При відкритому вихованні з'являється проблема відбору ресурсів та створення методик роботи з ними.

8. Однак найчастіше «відкрита освіта» пов'язується з дистанційним навчанням. Відомий британський учений у галузі освіти Джон Деніел, описуючи концепцію відомого британського Відкритого Університету, писав у 2007 р, що університет «... був створений з метою бути відкритим по відношенню до людей, до місця, до методів і до ідей. ...Відкритий щодо людей — означає усунення будь-яких академічних вимог для прийому на навчання. Відкритий щодо місця — означає створення системи дистанційного навчання, що дозволяє людям вчитися, де б вони не знаходилися. Відкритий щодо методів — означає залучення в навчальний процес будь-яких інновацій у галузі інформаційних і телекомунікаційних технологій, які можуть зробити навчання більш ефективним і приємним. Нарешті, відкритість ідеям означає саму сутність університету: для відкритого університету це означає надання особливої важливості дослідницької діяльності студентів поряд із вченням».

Однак, на наш погляд, чисто дистанційне навчання повинно мати ряд обмежень у використанні. По-перше, не будь-якої професії можна навчити дистанційно, у відриві від її реально-речової (лабораторної, польової) бази. По-друге, оскільки освіта передбачає не тільки навчання, а й виховання, і розвиток, і становлення досвіду соціальних відносин — дистанційне навчання щодо дітей та студентів-очників не може досягти важливих освітніх цілей. Тут доцільно за потреби використовувати змішане навчання. Інша справа — в навчанні дорослих (друга вища, післядипломна, додаткова освіта), коли той, хто навчається, вже має досвід відносин з навколишнім світом і особистісного становлення. Таким чином, дистанційна форма у відкритому навчанні власне дорослих — перспективна і приваблива.

Освіта повинна адекватно відображати і задовольняти потреби суспільства. Проте форми організації отримання та оновлення знань практично збереглися в незмінному вигляді. Реальними кроками у вирішенні цих проблем є:

- створення єдиного освітнього інформаційного середовища;
- використання відкритих форм навчання;

– забезпечення відкритого дистанційного доступу до розподілених інформаційних і техніко-технологічних ресурсів.

Новим принципом освіти стає управління знаннями, а новими технологіями — формалізація створення знань, передачі (розповсюдження) знань (доступу до знань) і контролю знань. Рівноправний доступ до таких технологій слід забезпечити на всіх рівнях систем освіти.

У світі відбуваються глибинні і об'єктивні процеси формування єдиного відкритого освітнього простору. Створюються спеціалізовані освітні структури відкритого типу. Ведеться пошук відповідної організаційної структури і установ освіти (особливо, освіти дорослих), які забезпечили б перехід від принципу «освіта на все життя» до принципу «освіта через усе життя», що є найважливішою проблемою XXI століття. Освітні середовища можуть стати такими соціальними інститутами, які могли б надавати людині різноманітні набори освітніх послуг, що дозволяють вчитися безперервно і отримувати сучасні професійні знання, вибудувати ту освітню траєкторію, яка б якнайповніше відповідала її освітнім і професійним здібностям і потребам, незалежно від місцезнаходження.

Подібне середовище може бути сформоване як консорціум (асоціація) пов'язаних один з одним навчальних установ, які припускали б наявність інформаційно-педагогічного простору освітніх послуг, що забезпечують взаємозв'язок, спадкоємність програм (здатних задовольняти запити і потреби населення), можливість багатовимірного руху споживача освітніх послуг в освітньо-професійному просторі і створення для нього оптимальних умов розвитку через навчання і професійно-освітній консалтинг у рамках єдиних технологічних засобів.

Збірка наукових статей присвячена проблемам відкритості освіти та побудови відкритого освітнього простору, який стає одним із критеріїв якісної сучасної освіти.

*Н.В. Морзе,
проректор з інформатизації навчально-наукової
та управлінської діяльності
Київського університету ім. Б. Грінченка,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України*